

Вилијам Батлер Јејтс
ЦРВЕНИОТ ХАНРАХАН
И ДРУГИ ПРИКАЗНИ

Книгата е објавена со финансиска поддршка од
преведувачката програма Literature Ireland

БИБЛИОТЕКА – *ARS MAGNA*

Главен уредник
Филип Димевски

Наслов на оригиналот
*William Butler Yeats, STORIES OF RED HANRAHAN,
ROSA ALCHEMICA, THE SECRET ROSE*

Превод од англиски јазик
Кристина Димкова

Јазична редакција
Андреј Јованчевски

Компјутерска обработка
БЕГЕМОТ

Графичко уредување
Владимир Лукаш

© Сите права на изданието ги има – БЕГЕМОТ ДООЕЛ
Забрането е копирање, умножување и објавување на де-
лови или на целото издание во печатени или електрон-
ски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

Вилијам Батлер Јејтс

ЦРВЕНИОТ ХАНРАХАН И
ДРУГИ ПРИКАЗНИ

Вегемот

Скопје, 2019

СОДРЖИНА

ПРИКАЗНИ ЗА ЦРВЕНИОТ ХАНРАХАН	7
ЦРВЕНИОТ ХАНРАХАН	9
СУЧЕЊЕ НА ЈАЖЕТО	22
ХАНРАХАН И КЕТЛИН, ЌЕРКАТА НА ХУЛИХАН	31
КЛЕТВАТА НА ЦРВЕНИОТ ХАНРАХАН	36
ВИЗИЈАТА НА ХАНРАХАН	45
СМРТТА НА ХАНРАХАН	52
ТАЈНАТА РОЗА	61
ТАЈНАТА РОЗА	65
РАСПЕТИЕТО НА ИЗГНАНИКОТ	67
НАДВОР ОД РОЗАТА	78
МУДРОСТА НА КРАЛОТ	87
СРЦЕТО НА ПРОЛЕТТА	96
КЛЕТВАТА НА ОГНОВИТЕ И СЕНКИТЕ	104
СТАРЕЦОТ ОД САМРАКОТ	112
КАДЕ ШТО НЕМА НИШТО, ТАМУ Е БОГ	120
ЗА КОСТЕЛО ГОРДИОТ, УНА ЌЕРКАТА НА ДЕРМОТ И ОСТРИОТ ЈАЗИК	128
РОЗА АЛХЕМИКА	149

ПРИКАЗНИ ЗА
ЦРВЕНИОТ ХАНРАХАН

ЦРВЕНИОТ ХАНРАХАН

Ханрахан, учителот во селското училиште, висок, силен, црвенокос маж, влезе во плевната каде што неколкумина мажи од селото беа седнале на Савинска ноќ¹. Оваа куќа била за живеење, а кога сопственикот си изградил поарна, од двете соби направил една и неа ја претворил во склад. Во старото огниште имаше оган и восочни свеќи вглавени во шишиња, а на талпи поставени врз две буриња како маса – стоеше црно шише од еден литар. Повеќето мажи седеа покрај огнот, а еден од нив пееше долга скитничка песна за некој човек од Манстер и друг од Конахт што се расправале за своите две покраини.

---

¹ Келтски фестивал со кој се одбележувал крајот на сезоната на жетвите и почетокот на зимата, односно „потемната половина“ од годината. Традиционално се прославува од 31 октомври до 1 ноември. Се смета дека од него продолжила традицијата на славење на Ноќта на вештерките (сите забелешки се на преведувачот, освен ако не е наведено поинаку.).

Ханрахан појде кај домаќинот и му рече: „Ја добив пораката од тебе“, но, кога го кажа тоа, подзастана поради старецот горјанин во кошула и панталони од небелен фланел кој, седнат сам до вратата, гледаше во него и мрморејќи префрлаше еден стар шпил карти од рака в рака. „Не обрнувај му внимание“, рече домаќинот, „тој е само туѓинец што дојде пред малку и му посакавме добредојде, оти е Савинска ноќ, ама мислам дека не е токму во паметот. Слушни го сега и ќе чуеш што вели.“

И тогаш заслушаа, и го чуја старецот како си мрмори за себе додека ги превртува картите: „Пик и Баклава, Храброст и Моќ; Детелина и Срце, Знаење и Задоволство.“

„Муабетов го врти веќе цел час“, рече домаќинот, а Ханрахан го тргна погледот од старецот како да не му се допаѓа да го гледа.

„Ја добив твојата порака“, рече тогаш Ханрахан. „Тој е во плевната со трите први братучеди од Килхрист“, рече гласникот, „а со нив се и неколкумина соседи.“

„Еве, мојов братучед овде сака да те види“, рече домаќинот и довикна еден млад човек во волнено палто, кој ја слушаше песната и рече: „Ова е Ханрахан за кого носиш порака.“

„И тоа каква убава порака носам!“ рече момчето. „Од вашето либе е, од Мери Лавел.“

„Како си можел да добиеш порака од неа и што знаеш за неа?“

„Всушност, не ја познавам, но вчера бев во Лохреј и еден нејзин сосед, кој имаше некаква работа со мене, ми кажа дека го замолила да ти прати абер ако на пазар сретне некој

од оваа страна, дека мајка ѝ умрела и ако уште си на ниет да ѝ се придружиш, таа е расположена да си го одржи зборот што ти го дала.“

„Бездруго ќе појдам кај неа“, рече Ханрахан.

„И те замоли да не одложуваш, оти ако нема маж в куќи до крајот на месецов, по сè изгледа малото парченце земја ќе му биде дадено на друг.“

Кога Ханрахан го чу ова, стана од клупата на која седеше. „Нема да одложувам“, рече, „месечината е полна и ако стигнам до Гилхрист вечерва, ќе бидам кај неа утре пред зајдисонце.“

Кога останатите го слушнаа ова, почнаа да му се смеат што толку брза за да оди кај либето, а еден го праша дали ќе го напушти своето училиште и старата печка за вар, каде што на децата им даваше толку добра ука. А тој одговори дека на децата ќе им биде сосема мило кога изутрина ќе ја видат просторијата празна без никој да ги тера да работат, а што се однесува до неговото училиште, би можел повторно да го отвори на кое било место, оти си ја има мастилницата обесена со синцирче на вратот, големиот Вергилиј и букварот во полата од капутот.

Некои од нив му понудија да се напие една чашка пред да тргне, а еден млад човек му го грабна палтото и му рече дека не смее да замине пред да ја отпее песната што ја создаде во чест на Венера и на Мери Лавел. Се напи една чашка виски, но им кажа дека нема да се задржува, туку ќе тргне на пат.

„Има време, Црвен Ханрахане“, рече домаќинот. „Ќе имаш доволно време за да се откажеш од забава откако ќе се ожениш, а може да помине и долго време пред повторно да те видиме.“

„Нема да се задржувам“, рече Ханрахан, „умот постојано ќе ми биде во патот што ќе ме одведе до жената што ме повика, а таа осамена гледа во него дури да дојдам.“

И некои од останатите му пријдоа, настојувајќи, оти бил толку добар другар, толку полн со песни и секакви марифети и шеги, да не ги напушта до крајот на ноќта, но тој ги одби сите, се ослободи од нив и појде кон вратата. Но, додека стапалото му го минуваше прагот, чудниот старец стана и ја стави раката, која беше тенка и овената како птичја канца, врз Ханрахановата дланка и рече: „Не треба Ханрахан, учениот човек и големиот песнопиец, да замине од еден ваков собир на Савинска ноќ. Застани тука, веднаш“, рече, „и одиграј една рака со мене, еве еден стар шпил карти што си ја завршил работата многу ноќи пред оваа, стар каков што си е, многу од светските богатствата биле загубени и добиени со него.“

Еден млад човек рече: „Не се задржале кај тебе многу од светските богатства, старче“, и погледна кон босите стапала на старецот и сите се насмеаја. Но, Ханрахан не се насмеа, ами многу тивко, без збор, седна. Тогаш еден од нив рече: „Значи, сепак, ќе останеш при нас, Ханрахане.“ А старчето рече: „Секако дека ќе остане, зар не ме слушна дека го замолив?“

Тогаш сите погледнаа во старецот како да се прашуваа од каде е дојден. „Оддалеку сум дојден“, рече, „низ Франција поминав, низ Шпанија и покрај Лох Грејн, кај скришниот отвор на пештерата и никој за ништо не ме одбил.“ Потоа замолкна и никој не посака да го распрашува и почнаа да играат. На талпите играа шестмина мажи, а останатите ги гледаа од зад грб. Изиграа две или три партии без ништо, а потем старецот извади од џебот пара од четири пени, излижана, многу тенка и мазна, и ги повика останатите да вложат нешто во играта. Тогаш сите ставија по нешто на талпите и, колку и да беа малку, изгледаа многу, поради начинот на кој ги туркаа од еден до друг, прво ќе ги добиеше едниот, па потоа тој до него. Напати, пак, среќата некому ќе му го свртеше грбот и нему немаше да му остане ништо, тогаш некој од нив ќе му зајмеше малку, а тој повторно ќе му ги вратеше од својата добивка, бидејќи ниту малерот ниту среќата долго време не остануваа кај никого.

И штом Ханрахан рече, како што човек би рекол насон: „Време е да си го фатам патот“, веднаш му дојде добра карта и ја одигра, па сите пари почнаа да доаѓаат кај него. А штом помисли на Мери Лавел и си воздивна, веднаш среќата му побегна и повторно заборава на девојката.

Но, на крајот, среќата појде кај старецот и остана со него, и сè што имаа одлета кај него, па тој почна да си прави мали смешки на своја сметка и да си пее и пее за себе: „Пик

и Баклава, Храброст и Моќ“, и така натаму, како да беше стих од песна.

И, по некое време, ако некој ги погледнеш луѓево и видеше како телата им се клатат напред-назад и како очите им се вперени во дланките на старецот, ќе помислеше дека ги беше фатил пијалакот или дека сè што имаат на светов е ставено на картиве; но, не беше така, бидејќи црното шише не се помрдна от- како играта почна, ами веќе беше безмалку полно и во играта беа ставени само неколку пари од по шест шилинга и можеби еден грст ситнеж.

„Добри луѓе сте вие, и кога добивате и кога губите“, рече старецот, „имате игра во срцата.“ Потоа почна да ги меша и размешува картите, многу вешто и брзо, сè дури, најпосле, не можеа да познаат дека воопшто се карти, ами човек би помислил дека прави прстени од оган во воздухот, какви што прават момчињата кога вртат запален стап; и потоа им се причини дека сега одаја се стемни и не гледаа ништо освен дланките и картите.

Следниот миг еден зајак му скокна од рацете, а дали една од картите доби таков облик или се створи од ништо во дланките на рацете, никој не знаеше, но ене го онде трча по подот од плевната, побргу од кој било друг зајак на светов.

Некои гледаа во зајакот, но повеќето од нив го држеа погледот на старецот и, додека гледаа во него, еден загар му скокна од рацете, исто како што скокна зајакот, и по него уште еден загар и уште еден, сè дури не се

стокми цела плутница што го следеше зајакот околу плевната.

Тогаш сите играчи станаа со грбовите свртени кон талпите за да ги избегнат пците, речиси оглувени од вревата од песјото квичење, но колку и да беа брзи, никако не можеа да го стигнат зајакот, а тој кружеше сè дури, најпосле, кругот не се престори во силен ветар што ја отвори вратата од плевната, а зајакот се превитка и скокна преку талпите каде што играа луѓето и му ја дувна низ вратата надвор во ноќта. Пците скокнаа преку талпите, па јурнаа низ врата по него.

Тогаш старецот извика: „Одете по пците, одете по пците и ноќва ќе видите голем лов“, и излезе по нив. А луѓето, колку и да беа навикнати да одат во лов на зајаци и колку и да беа подготвени за каква било забава, беа преплашени да излезат надвор во ноќта, па само Ханрахан стана и рече: „Јас ќе одам по нив, јас ќе одам.“

„Најдобро е да останеш тука, Ханрахане“, рече младиот човек што стоеше најблиску до него, „оти можеш да паднеш во голема опасност.“ Но, Ханрахан рече: „Ќе барам праведна игра, ќе барам праведна игра“, и тргна тетеравејќи се низ вратата како човек среде сон, а вратата се затвори зад него штом излезе.

Помисли дека го виде старецот пред себе, но ја беше видел само сопствената сенка која полната месечина ја фрлаше на друмот пред него, а можеше да ги слушне пците како квичат по зајакот низ ширните зелени полиња на

Гранах и јурна по нив со сета брзина бидејќи немаше што да го сопре; по некое време стигна до помали полиња опкружени со мали ситчиња од разлабавени камења. Ги фрли долу камењата кога помина до нив и не се задржа повторно да ги нареди; помина покрај местото каде што реката оди под земја кај Балили и ги слушна пците како пред него се качуваат кон изворот на реката. Набргу му беше сè потешко да трча, оти одеше нагоре, а и облаците ја покрија месечината. Тешко му беше да си го види патот и еднаш го напушти патот за да тргне по пократок, ама ногата му се лизна во дупка со кал и мораше да се врати. Колку време одеше – не знаеше ниту, пак, во кој правец одеше, но најпосле се најде горе на голата планина со ништо освен врес околу себе и не можеше да ги чуе пците ниту што било друго. Но, нивното квичење почна повторно да му се навраќа, најпрвин оддалеку, а потоа многу одблиску, и кога му дојде сосема блиску до него, наеднаш се крена во воздухот, и ете звукот на ловот му пролета над главата; потоа замина кон север сè додека сосема не се изгуби. „Ова не е праведно“, рече, „ова не е праведно.“ И веќе не можеше да оди, туку седна долу на вресот каде што си беше, во срцето на Слив Ахта, бидејќи сета сила му се одзеде поради долгото патување.

По некое време, забележа дека близу до него има врата и од неа доаѓаше светлина, па се запраша како не ја виде досега, а таа беше толку блиску до него. Стана и, како што беше изморен, влезе низ вратата, и иако надвор

беше ноќ, внатре најде дневна светлина. Во тој миг сретна еден старец што собираше мајчина душица и жолти ириса, и изгледаше како сите слатки мириси од летото да се таму со нив. Старецот рече: „Долго време идеш кон нас, Ханрахане, учен човеку и голем песнописецу.“

Со тие зборови го вовеле во многу голема, блескава куќа, и секое величествено нешто за кое Ханрахан беше некогаш чул, и секоја боја што некогаш ја беше видел, беа во неа. На крајот на куќата имаше едно извишено место и на него седеше една жена на висок стол, најубавата жена на светот, со долго, бледо лице и со цвеќе околу него, но изгледаше уморно како некој кој долго време чекал. На скалата под нејзиниот стол седеа четири седи старици, едната од нив држеше голем котел во skutot; втората, голем камен на колената, и колку и да беше тежок, за неа како да беше лесен; третата имаше многу долго копје што беше направено од заострено дрво; и последната имаше меч без канија. Црвениот Ханрахан стоеше загледан во нив долго Ханраханско време, но ни една од нив не му продума ни дума, ниту го погледна. Му падна на ум да праша која е женана на столот, која беше како кралица, и што чека; но, иако беше вешт на јазик и воопшто немаше страв од никого, сега се плашеше да ѝ прозбори на толку убава жена, на толку величествено место. Тогаш помисли да праша што се четирите предмети што четирите седи старици ги држат како големи богатства, но не можеше да се сети на вистинските зборови што би ги изговорил.

Тогаш првата старица стана држејќи го котелот меѓу дланките и рече: „Задоволство“, а Ханрахан не рече ни збор. Потоа стана втората жена со каменот в раце и рече: „Моќ“, и третата стана со копјето в рака и рече: „Храброст“, и последната од стариците стана држејќи го мечот в раце и рече: „Знаење“. И сите, откако таа дорече, како да го чекаа Ханрахан да ја праша неа, но тој не рече ништо. И тогаш четирите старици излегоа низ вратата, земајќи си ги скитачките богатства со себе, а додека излегуваа, едната од нив рече: „Нема тој желба за нас“, другата рече: „Слаб е, слаб“, третата дополни: „Се плаши“, а последната рече: „Умот му е штукнат.“ И тогаш сите рекоа: „Ахта – ќерката на Сребрената Рака мора да остане заспана. Штета, голема штета.“

Тогаш, жената што беше како кралица тажно воздивна, а на Ханрахан му се пристори како воздишката во себе да имаше звук што беше десетпати повеличествен и поблескав одошто беше, не можеше да го спречи сонот што му натежнуваше; се тетеравеше како пијан и легна таму во истиот миг.

Кога Ханрахан се разбуди, сонцето му болскотеше в лице, на тревата околу него имаше слана, а на рабовите на потокот покрај кој лежеше имаше мраз што се протегаше низ Даире-кил и Дрим-да-род. Знаеше по обликот на ридовите и по сјајот на Лох Грејн во далечината дека се наоѓа на еден од ридовите на Слив Ахта, но не беше сигурен како стасал таму; оти сè што се случи во плевната му беше одлетало од умот, како и сето патување,

освен болката во стапалата и вкочанетоста во коските.

Мина една година оттогаш, мажите од селото Капахтагл седеа покрај огнот во една куќа до друмот. Црвениот Ханрахан, кој сега беше многу слаб и истоштен, а косата му беше многу долга и дива, дојде до ниската врата и побара дозвола да влезе внатре за да се одмори; тие му посакаа добредојде бидејќи беше Савинска ноќ. Седна со нив и му дадоа една чаша виски од едно црно шише; му ја видоа малата мастилница обесена на вратот и знаеја дека е учен човек, и му побараа приказни за Грците.

Тој го извади Вергилиј од големиот џеб на капутот, чија корица беше ептен црна и надуена од влага, а кога го отвори, страницата беше многу жолта, но тоа не беше толку важно, оти тој гледаше во неа како човек кој никогаш не знаел да чита. Тогаш еден млад човек оттаму почна да му се смее и да го прашува зошто со себе носи толку тешка книга кога не може да ја чита.

Ова го вознемири Ханрахан, па тој го врати Вергилиј назад во џебот и праша дали имат шпил карти кај нив, бидејќи картите биле подобри од книгите. Кога ги донесоа картите, тој ги зеде и почна да ги меша, па додека ги мешаше, нешто му се пикна в умот и си ја стави раката на лицето како да се обидува да се сети и рече: „Сум бил ли некогаш тука, или каде сум бил на ваква ноќ?“, па така, наеднаш стана, ги остави картите да паднат на подот и рече: „Кој беше тој што ми донесе порака од Мери Лавел?“

„Никогаш досега не сме те виделе и никогаш не сме чуле за Мери Лавел“, рече домаќинот. „А која е таа“, рече, „и за што зборуваш?“

„Се случи на оваа ноќ пред една година, бев во една плевна, а таму имаше мажи што играа карти, имаше и пари на масата, ги туркаа од еден накај друг наваму-натаму, а јас добив порака и излегов низ врата за да си го побарам либето што ме сакаше, Мери Лавел.“ И тогаш Ханрахан гласно извика: „Каде сум бил оттогаш досега? Каде сум бил цела година?“

„Тешко е да се каже каде си бил за тоа време“, рече најстариот од нив, „или во кој дел на светот си патувал; а на стапалата имаш многу прав од многу патишта; оти мнозина од луѓево вака скитаат и забораваат“, рече, „кога еднаш биле допрени.“

„Вистина е“, рече друг човек. „Познавав една жена што така скиташе цели седум години; потоа се врати и им кажа на своите пријатели дека често била среќна кога ќе ја изедела храната од коритото за свињи. Најдобро ти е веднаш да појдеш кај свештеник“, рече, „и да му дадеш да ти го симне она што ти било ставено.“

„Кај либето ќе си појдам јас, кај Мери Лавел“, рече Ханрахан. „Премногу долго се задржав, од кај да знам што можело да ѝ се случи за цела година?“

Тогаш излезе низ вратата, но сите му кажаа дека е најдобро да остане ноќта и да збере сила за патот; и навистина тоа го сакаше, бидејќи беше премногу слаб, па кога му дадоа храна – ја изеде како никогаш да не видел

храна, и еден од луѓето рече: „Јаде небаре згазнал на гладна трева².“ Во белата светлина на утрото тој тргна и времето му се виде долго дури стигна до куќата на Мери Лавел. Но, кога стигна таму, ја најде вратата искршена, сламата од покривот падната и во неа ниту жив човек. Кога ги праша соседите што ѝ се случило, сè што му кажаа беше дека била набркана од куќата, се омажила со некој работник и заминале да бараат работа во Лондон или Ливерпул, или некое големо место. Дали нашла полошо или подобро место, никогаш не дозна, но како и да е, никогаш не ја сретна ниту, пак, слушна нешто за неа.

---

² Во ирската митологија, „гладна трева“ е парче проколната трева. Се верувало дека секој што ќе згазнет на неа бил проколнат на вечен и незаситен глад.